

YOSHLAR VA ILM-FAN: INNOVATSION G'OYALAR VA TADQIQOTLAR

Muxtarov No`monjon Muxammadovich

Al-Xorazmiy nomidagi Toshkent davlat axborot texnologiyalari universiteti

Farg'ona filiali asistent -professori

Abdusalomova Ziynatbegim Otabek qizi

Al-Xorazmiy nomidagi Toshkent davlat axborot texnologiyalari universiteti

Farg'ona filiali, telekommunikatsiya va kasb ta'limi injineringi fakulteti,

iqtisodiyot yo'nalishi 1-bosqich talabasi

ziynatbegimabdusalomova151@gmail.com

+(93)-193-41-14

Maqola annotatsiyasi: Ushbu maqolada yoshlarning ilm-fan, innovatsion g'oyalar va tadqiqotlarda faol ishtiroki o'rganib chiqildi. Yoshlarning ilmiy tadqiqotlarga qatnashishi, dunyo hamjamiyatida rivojlanish jarayonlari natijasida yuzaga kelayotgan muammolarning bartaraf etilishi tajribasi doirasida mamlakatimiz ijtimoiy-siyosiy xayotiga yoshlar tomonidan yangi g'oyalarni ishlab chiqishdagi roli va zamonaviy ilm-fan sohalaridagi qo'shayotgan hissalarini e'tirof etildi. Maqola yoshlarning ilmiy faoliyatga jalb qilish, qiziqtirish, mavjud muammolarning yechimiga qaratilgan ilmiy tadqiqot ishlarini olib borish va xayotga tadbiiq etish bo'yicha takliflar ishlab chiqish bilan yakunlanadi.

Kalit so'zlar: yoshlar, ilm-fan, innovatsion g'oyalar, tadqiqotlar, ilmiy faoliyat, rivojlanish, xayotga tadbiiq etish, ilmiy laboratoriya, startap loyihalar, ilmiy natijalar.

Kirish: Yoshlar har bir davlatning kelajagi uchun muhim ahamiyatga ega bo'lgan qatlamdir. Ular nafaqat jamiyatning ijtimoiy-iqtisodiy taraqqiyotida, balki ilm-fan sohasida ham innovatsion g'oyalar va tadqiqotlar orqali jamiyat xayotida echilmagan muammolarni xal qilishda muhim ahamiyat kasb etadi. Ushbu maqolada yoshlar va ilm-fan o'rtasidagi bog'liqlik, innovatsion g'oyalar va tadqiqotlarning qachalik muhimligi to'g'risida so'z boradi.

Mavzuga oid adabiyotlarning tahlili: Yoshlarning ilm-fan sohasidagi ishtiroki ko'plab tadqiqotlarda o'rganilgan va bu jamiyat xayotini rivojlantirishga sog'lom fikrli munosib kadrlarning yetishib chiqishida muhim ro'l o'ynaydi. Bunday tadqiqotlar shuni ko'rsatmoqdaki, yoshlar innovatsion g'oyalarni ishlab chiqishi va amalga oshirishida faol bo'lishlari talab etiladi. Tadqiqotlar, davlat dasturlarida belgilangan vazifalarni, ishlab chiqarish korxonalarini, shuningdek, aholining ehtiyojlarida uchrayotgan real muammolar echimini oliy ta'lim muassasalarining ilmiy laboratoriyalarida ilmiy tadqiqot ishlari natijalari orqali bajarilishi quvonarli holdir. Shuningdek, yoshlarning ilmiy tadqiqot natijalarini xayotga tadbiiq etilishini davlat

tomonidan rag‘batlantirish jarayonlari, talaba-yoshlarni yanada ilmiy faoliyatga qiziqtiradi.

Tadqiqot metodologiyasi: Ushbu tadqiqot uchun sifatli va miqdoriy metodlar qo‘llanildi. Sifatli metodlar orqali yoshlar bilan intervyu o‘tkazildi, ularning ilmiy faoliyatga bo‘lgan qiziqishi va innovatsion g‘oyalarni qanday ishlab chiqishlari o‘rganildi. Miqdoriy metodlar esa so‘rovnomalor orqali yoshlarning ilm-fan sohasidagi ishtirokini o‘lchashga imkon berdi. Yoshlarni ilmiy tadqiqotlarga jalb etish, ularning innovatsion g‘oyalarni rivojlantirish va ilmiy faoliyatga qiziqishini oshirish maqsadida ta‘lim muassasalarida bir qator dasturlarni, nufuzli tanlovlarni, tarmoq va sohalarning rivojlanishiga bag‘ishlangan qo‘shma tadbirlarni o‘tkazishni ko‘rsatib o‘tdi. Ushbu chora-tadbirlar quyidagi jihatlarni o‘z ichiga olishi mumkin:

1. Ilmiy-tadqiqot amaliyotlari tashkil etishda yoshlarni real tadqiqot jarayonlariga jalb etish. Ta‘lim muassasalarida jaxonning rivojlanish tendensiyalariga mos ravishda zamonaviy ilmiy laboratoriyalar sonini ko‘paytirish va boyitish, ularda yoshlarni amaliy tajribalarga keng jalb qilgan holda amaliy tajribalarga tizimli yo‘naltirish lozim. Talabalarning amaliyot dasturlariga tashkilot, korxonalarining muammolari asosida ilmiy tadqiqot ishlari mavzularini shakllantirish va xabarlarini tayinlash zarur.

2. O‘zbekiston Respublikasida Ilmiy tanlovlar va grantlar orqali Yoshlarni ilmiy faoliyatga jalb etish. Ilmiy tanlovlar: Har yili o‘tkaziladigan ilmiy tanlovlar orqali yoshlar o‘z tadqiqot g‘oyalarni namoyish etishlari mumkin.

Grant dasturlari: Yosh olimlarga va tadqiqotchilarga grantlar berish orqali ularni qo‘llab-quvvatlash va tadqiqotlarining moliyalashtirilishini ta‘minlash zarur.

3. Zamon talablaridan kelib chiqqan holda ta‘lim dasturlarini yangilab borish lozim. Ilmiy tadqiqotlar bilan bog‘liq kurslarni qo‘shish, ilmiy tadqiqot metodologiyasi, statistik tahlil va innovatsion g‘oyalarni ishlab chiqish bo‘yicha maxsus kurslar ishlab chiqish kerak. O‘qituvchilarni tayyorlash: O‘qituvchilarni ilmiy tadqiqotlar bo‘yicha zamonaviy yondashuvlar va metodlar bilan tanishtirish.

4. Hamkorlik va tajriba almashish. Mahalliy va xalqaro ilmiy jamoatchilik bilan aloqalarni kuchaytirish. Xalqaro konferensiyalar: Yoshlarni xalqaro ilmiy konferensiyalarda qatnashishga jalb qilish, ular bilan tajriba almashish imkoniyatini yaratish lozim. Hamkorlik loyihalari: O‘zbekiston va xorijiy ilmiy muassasalar o‘rtasida hamkorlik dasturlarini yo‘lga qo‘yish.

5. Motivatsiya va qo‘llab-quvvatlash. Yoshlarning ilmiy faoliyatlarda qatnashishga bo‘lgan qiziqishini oshirish. Mentorlik dasturlari: Tajribali olimlar va tadqiqotchilar tomonidan yoshlarni yo‘naltirish va ularga maslahat berish, seminar-treninglarni tashkil etish zarur bo‘ladi. Muvaffaqiyat hikoyalari: Yoshlar o‘rtasida muvaffaqiyatli tadqiqotchilar va olimlarning hikoyalarni targ‘ib qilish, bu esa o‘z navbatida ilmiy faoliyatlarda ishtirok etishlarini rag‘batlantiradi. Yoshlar va tadqiqotchilar uchun innovatsion g‘oyalarni amalga oshirishda grant dasturlari va

moliyalashtirish imkoniyatlari muhim ahamiyatga ega. Ularning kengaytirilishi yoshlarning ilmiy faoliyatini rivojlantirish, yangi texnologiyalarni joriy etish va ijtimoiy muammolarni hal qilishda katta ro'l o'ynaydi.

6. Grant dasturlarining ko'paytirilishi va innovatsion g'oyalarni moliyalashtirish uchun yangi grant dasturlarini ishlab chiqish. Kichik grantlar: Yosh tadqiqotchilar va ijodkorlar uchun kichik grantlar ajratish, bu orqali ularga o'z g'oyalarini sinovdan o'tkazish imkoniyatini berish. Maqsadli grantlar: Ma'lum sohalarga, masalan, ekologiya, texnologiya yoki tibbiyotga qaratilgan maxsus grant dasturlarini ishlab chiqish.

7. Moliyalashtirish manbalarining diversifikatsiyaslash va innovatsion g'oyalarni moliyalashtirish uchun turli manbalarni jalb qilish. Xususiy sektordan mablag'lar: Xususiy kompaniyalar bilan hamkorlik o'rnatish, ulardan tadqiqot va innovatsiyalar uchun mablag' olish. Xalqaro tashkilotlar: Xalqaro moliya institutlari va donor tashkilotlar bilan aloqalarni mustahkamlash va grant olish uchun arizalar tayyorlash.

8. Innovatsion ekosistema yaratish, innovatsiyalarni rivojlantirish va moliyalashtirish uchun qulay muhitini tashkillashtirish. Texnoparklar va inkubatsiya markazlari: Yoshlar va tadqiqotchilar uchun texnoparklar va innovatsion inkubatsiya markazlarini tashkil etish, ularning g'oyalarini rivojlantirish va moliyalashtirishda ko'maklashish. Tarmoq imkoniyatlari: Innovatsion tadqiqotlar va g'oyalar uchun tarmoq va hamkorlikni kuchaytirish, bu orqali tajriba almashish va moliyalashtirish imkoniyatlarini kengaytirish zarur.

9. Ta'lim va trening dasturlarini kengaytirish, innovatsion g'oyalarni moliyalashtirish bo'yicha bilim va ko'nikmalarni oshirish. Yoshlar uchun grantlar va moliyalashtirish bo'yicha treninglar va seminarlar o'tkazish hamda bu seminarlarda ishtirok etish uchun yoshlarni ruxlantirish. Tajribali mutaxassislar tomonidan grant yozish va moliyalashtirish jarayonlari bo'yicha maslahatlar berish va mentorlar dasturlarini ishlab chiqish maqsadga muvofiqdir.

10. Grant yozish jarayonini soddalashtirish hamda grant olish jarayonini qulay va tezkor qilish. Yoshlar va tadqiqotchilar uchun grant yozish bo'yicha aniq va tushunarli qo'llanmalar ishlab chiqish. Grantlar uchun onlayn platformalarni yaratish, bu orqali ariza berish jarayonini soddalashtirish va yangiliklardan xabardor qilish. Yoshlarni ilm-fan sohasidagi faoliyatlarini rag'batlantirish, ularning qobiliyatlarini ochish va innovatsion g'oyalarni ishlab chiqishiga yordam berish muhimdir.

11. Mukofotlar va tanlovlar tashkillashtirish yoshlar o'rtasida sog'lom raqobat muhitini shakllantirish. Yoshlarni ilmiy tadqiqotlar va innovatsion g'oyalar uchun rag'batlantirish va har yili o'tkaziladigan ilmiy tanlovlar orqali yoshlar o'z tadqiqotlarini namoyish etish va mukofotlar olish imkoniyatiga ega bo'lishlarini

ta'minlash. Hamda yilning eng yaxshi yosh olimlari uchun mukofotlar taqdim etish, bu esa ularni yanada ilmiy tadqiqotlar va innovatsion g'oyalar yaratishga jalb etadi.

12. Mentorlik dasturlarini tashkillashtirish va tajribali mutaxassislar tomonidan yoshlarni yo'naltirish va rag'batlantirish. Yoshlar uchun tajribali olimlar va tadqiqotchilar bilan mentorlik aloqalarini o'rnatish, bu orqali ular bilim va tajriba olish imkoniyatiga ega bo'ladilar. Mentorlar bilan muntazam uchrashuvlar tashkil etish, bu esa yoshlarning o'z fikrlarini ifoda etishiga yordam beradi.

13. Ta'lim va treninglar tashkillashtirish orqali yoshlarning ilmiy faoliyatga qiziqishini oshirish va bilimlarini kengaytirish. Trening dasturlari: Innovatsion g'oyalarni ishlab chiqish, grant yozish va ilmiy tadqiqot metodologiyasi bo'yicha treninglar o'tkazish. Amaliy mashg'ulotlar: Ilmiy tadqiqotlar, laboratoriya ishlarini o'z ichiga olgan amaliy mashg'ulotlar keng qamrovli tashkil etish.

14. Ilmiy-ijodiy loyihalarni keng qamrovda amalga oshirish yoshlarni ilmiy faoliyatda qatnashishga rag'batlantiradi. Loyihalarni qo'llab-quvvatlash: Yosh tadqiqotchilarga o'z loyihalarini amalga oshirishda moliyaviy va metodologik yordam berish. Tajribalar va innovatsiyalar: Yoshlarni zamonaviy texnologiyalar va innovatsion g'oyalar asosida tadqiqotlar olib borishga jalb etish.

15. Ilmiy jurnallar va konferensiyalar orqali yoshlarni ilmiy tadqiqotlarini keng ommaga tanitish. Yosh tadqiqotchilarni o'z tadqiqot natijalarini ilmiy jurnallarda nashr qilishga rag'batlantirish. Yoshlarni xalqaro ilmiy konferensiyalarda qatnashishga jalb etish va ularga o'z g'oyalarini taqdim etish imkoniyatini yaratish.

Yoshlarni ilm-fan sohasidagi faoliyatlari uchun rag'batlantirish, ularning ilmiy qiziqishini oshirish va innovatsion g'oyalarni rivojlantirishda muhim ahamiyatga ega. Bunday mexanizmlarni joriy etish uchun bir qator strategiyalar ishlab chiqish lozim.

16. Mukofot va tanlovlar orqali yoshlarning ilmiy faoliyatini rag'batlantirish.

Har yili o'tkaziladigan tanlovlar orqali yoshlar o'z tadqiqotlarini taqdim etish imkoniyatiga ega bo'lishadi. Eng yaxshi tadqiqotlar uchun moliyaviy mukofotlar va sertifikatlar berish, bu yoshlarni yanada faol ishtirok etishga undaydi.

17. Mentorlik faoliyati yaxshilash hamda yoshlarni tajribali mutaxassislar bilan bog'lash. Mentorlik dasturlari: Yoshlar uchun ilmiy mentorlar tayinlash, bu orqali ular o'z sohasidagi yetakchilar bilan tajriba almashish imkoniyatiga ega bo'ladi. Mentorlar bilan o'tkaziladigan seminarlar va vorkshoplar yoshlarni ilmiy faoliyatga jalb etishga yordam beradi.

18. Ta'lim va treninglar orqali yoshlar o'rtasida ilmiy bilimlarni oshirish va amaliy ko'nikmalarni rivojlantirish. Trening dasturlari: Innovatsion g'oyalarni ishlab chiqish, grant yozish va ilmiy tadqiqot metodologiyasi bo'yicha treninglar o'tkazish.

Yoshlar uchun ilmiy laboratoriyalar va amaliyotlar tashkil etish orqali ularning amaliy tajribasini oshirish muhim ahamiyat kasb etadi.

19. Yoshlar tomonidan amalga oshirilayotgan tadqiqotlar va loyihalarni rag'batlantirish. Yosh tadqiqotchilar uchun grant dasturlarini tashkil etish va ularning loyihalarini moliyalashtirish orqali yoshlarni rag'batlantirish. Ilmiy tadqiqotlarni rivojlantirishga qaratilgan markazlar tashkil etish, qo'llab-quvvatlash markazlari yoshlar uchun maslahatlar va resurslar taqdim etadi.

20. Xalqaro konferensiyalar: Yoshlarni xalqaro ilmiy tadqiqotlar konferensiyalarida ishtirok etishga jalb etish va ularning g'oyalarini taqdim etish imkoniyatini berish. Innovatsion g'oyalar va tadqiqotlarni qo'llab quvvatlash orqali innovatsion g'oyalar yoshlarning ilmiy faoliyatini rag'batlantirish zarur. Ular yangi texnologiyalar va mahsulotlar yaratish, shuningdek, jamiyatda mavjud muammolarni hal etish uchun yangi yondashuvlar taklif etadilar. Tadqiqotlar orqali yoshlar quyidagi sohalarda innovatsiyalar kiritishi mumkin:

Ekologiya va atrof-muhit: Yoshlar ekologik muammolarni hal qilish bo'yicha yangi g'oyalar ishlab chiqishlari, masalan, qayta tiklanuvchi energiya manbalaridan foydalanish.

Tibbiyot: Tibbiyot sohasida yoshlar yangi dori vositalari va davolash usullarini ishlab chiqish orqali sog'liqni saqlashni rivojlantirishda ishtirok etishlari.

Axborot texnologiyalari: Texnologik yutuqlar orqali yoshlar dasturiy ta'minot, sun'iy intellekt va ma'lumotlarni tahlil qilish sohaslarida yangiliklar kiritishlari.

21. Yoshlarni ilm-fan sohasidagi faoliyatlari uchun rag'batlantirish mexanizmlari muhim ahamiyatga ega. Bunga quyidagilar kiradi:

a) Mukofotlar va tanlovlar: Eng yaxshi tadqiqotlar va innovatsion g'oyalar uchun mukofotlar va tanlovlar o'tkazish.

b) Mentorlik dasturlari: Tajribali mutaxassislar tomonidan yoshlar uchun mentorlik dasturlari tashkil etish, bu orqali ular o'z bilim va tajribalarini oshirish imkoniyatiga ega bo'ladi.

c) Ta'lim va treninglar: Yoshlar uchun ilmiy va amaliy treninglar o'tkazish, bu esa ularning ko'nikmalarini rivojlantirishga yordam beradi.

Tahlil va natijalar: Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, yoshlar innovatsion g'oyalarni ishlab chiqishda faol ishtirok etishmoqda. Ularning ilmiy faoliyatlari ko'pincha ta'lim muassasalarida amalga oshiriladi. Biroq, ko'plab yoshlar ilmiy tadqiqotlarda qatnashish uchun yetarli imkoniyatlarga ega emaslar. Shuningdek, davlat dasturlari va ilmiy jamiyatlar yordamida yoshlarni rag'batlantirish zarurati aniqlandi. Yoshlarni ilmiy tadqiqotlarga jalb etuvchi dasturlar ta'lim muassasalarida ilmiy faoliyatni rivojlantirish va innovatsion g'oyalarni amalga oshirishda muhim rol o'ynaydi. Bunday dasturlar yoshlarning qobiliyatlarini ochishga, ularning ilmiy jamoatchilikka qo'shilishiga va kelajakda muvaffaqiyatli inson bo'lishlariga yordam beradi. Innovatsion g'oyalar uchun grantlar va moliyalashtirish imkoniyatlarini kengaytirish, yoshlar va tadqiqotchilarni qo'llab-quvvatlashda muhim ahamiyatga ega.

Bunday imkoniyatlar, nafaqat yangi g'oyalarni amalga oshirishga, balki yoshlarning ilmiy faoliyatini rivojlantirish va innovatsion muhit yaratishga ham xizmat qiladi. Bu jarayonni amalga oshirish uchun to'g'ri strategiyalar va dasturlarni ishlab chiqish zarur. Yoshlarni ilm-fan sohasidagi faoliyatlari uchun rag'batlantiruvchi mexanizmlar tashkillashtirish, ularning qobiliyatlarini rivojlantirish innovatsion g'oyalarni amalga oshirishda muhim ahamiyatga ega. Ushbu mexanizmlar orqali yoshlar nafaqat ilmiy tadqiqotlarga jalb qilinadi, balki ularning faoliyatlari va g'oyalari ijtimoiy va iqtisodiy rivojlanishga xizmat qiladi. Bunday rag'batlantiruvchi mexanizmlar ta'lim muassasalarida va ilmiy jamoalarda o'rnatilishi zarur. Yoshlarni ilm-fan sohasidagi faoliyatlari uchun rag'batlantiruvchi mexanizmlar ularning innovatsion g'oyalarni rivojlantirish va ilmiy faoliyatga jalb qilishda muhim rol o'ynaydi

Xulosa va takliflar: Xulosa o'rnida aytish joizki, bunday mexanizmlar ta'lim muassasalarida va ilmiy jamoalarda joriy etilishi zarur, bu orqali yoshlarning ilmiy qiziqishlari va faoliyatlari rag'batlantiriladi. Ushbu mexanizmlarni samarali amalga oshirish, nafaqat yoshlar uchun, balki butun jamiyat uchun foydali bo'ladi. Yoshlar va ilm-fan o'rtasidagi munosabatlar, innovatsion g'oyalar va tadqiqotlar muhim ahamiyatga ega. Yoshlarning ilmiy faoliyatda ishtiroki nafaqat ularning shaxsiy rivojlanishiga, balki jamiyatning umumiy taraqqiyotiga ham xizmat qiladi. Yoshlarni rag'batlantirish, ta'lim va ilmiy tadqiqotlarga jalb etish orqali kelajakda yanada ko'proq innovatsion g'oyalar va muvaffaqiyatli tadqiqotlar amalga oshirish mumkin. Bu jarayon har bir jamiyatning kelajagi uchun muhimdir. Yoshlarning ilm-fan sohasidagi ishtiroki ularning innovatsion g'oyalarni ishlab chiqish qobiliyatini oshirishda muhimdir.

Taklif etiladi:

1. Ta'lim muassasalarida yoshlarni ilmiy tadqiqotlarga jalb etuvchi dasturlarni ishlab chiqish.
2. Innovatsion g'oyalar uchun grantlar va moliyalashtirish imkoniyatlarini kengaytirish.
3. Yoshlarni ilm-fan sohasidagi faoliyatlari uchun rag'batlantiruvchi mexanizmlarni joriy etish.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Xolmatov, A. (2020). "Yoshlar va ilm-fan: Innovatsion yondashuvlar". Toshkent: O'zbekiston Fanlar Akademiyasi.
2. Karimova, D. (2021). "Yoshlar tadqiqotlarida innovatsion g'oyalar". Samarqand: Samarqand Davlat Universiteti.
3. Rasulov, S. (2019). "Ilmiy faoliyat va yoshlar". Buxoro: Buxoro Davlat Universiteti.

4. O`quv -uslubiy majmua Buxoro davlat universiteti Ilmiy Kengashining qarori bilan nashrga tavsiya qilingan (2023 yil “28” dekabrda 5-sonli bayonnoma)
5. Xolmatov, A. (2020). Yoshlar va ilm-fan: Innovatsion yondashuvlar. Toshkent: O‘zbekiston Fanlar Akademiyasi.
6. Karimova, D. (2021). Yoshlar tadqiqotlarida innovatsion g'oyalar. Samarqand: Samarqand Davlat Universiteti.
7. Rasulov, S. (2019). Ilmiy faoliyat va yoshlar. Buxoro: Buxoro Davlat Universiteti.
8. Oqilov, R. (2022). Yoshlar uchun ilm-fan sohasida yangi imkoniyatlar. Toshkent: O‘zbekiston Yoshlar Ittifoqi.
9. Abdullaeva, N. (2019). Innovatsion g'oyalar va ta'lim: Yoshlar tajribasi. Tashkent: O‘zbekiston Respublikasi Ta'lim Vazirligi.
10. Sharipov, T. (2023). Ilmiy tadqiqotlar va yoshlarning roli. Tashkent: Ilm-fan va texnologiyalar jamiyati.
11. Ismoilov, K. (2020). Yoshlar va innovatsiya: Global tendensiyalar. Toshkent: Fan va Texnologiya
12. Abdurahmonova, Z. (2021). Yoshlar ilm-fanida innovatsion yondashuvlar. Samarkand: O‘zbekiston Respublikasi Oliy va o‘rta maxsus ta'lim vazirligi.
13. G'afurov, A. (2022). Ta'lim va ilm-fan: Yoshlarning innovatsion faoliyati. Tashkent: O‘zbekiston Oliy Majlisi.
14. Mustaqimov, F. (2021). Yoshlar va ilm-fan: Innovatsion g'oyalarni rivojlantirish. Tashkent: O‘zbekiston Fanlar Akademiyasi.